

Aan de leden

Datum

1 april 2022

Kenmerk

TPW/U202200178

Lbr. 22/020

Telefoonnummer

070 373 8393

Bijlage(n)

1

Onderwerp

Agenda Digitale Grondrechten en Ethiek 2022-2026

Geachte leden van college en gemeenteraad,

Grondrechten en publieke waarden als transparantie en democratie staan onder druk door de digitalisering. Met de Agenda Digitale Grondrechten en Ethiek 2022-2026 leggen gemeenten gezamenlijk ambities vast over het beschermen van grondrechten en het borgen van publieke waarden in de informatiesamenleving.

Digitalisering beïnvloedt hoe we samenleven, werken, onderwijs volgen, zorg geven en ontvangen, ontspannen en recreëren, sociale contacten onderhouden, ons verplaatsen, noem maar op. Maar ook onze democratie, ons bestuur en de positie van de inwoner. Zulke fundamentele ontwikkelingen vragen om actieve sturing door de samenleving en de politiek. De Agenda Digitale Grondrechten en Ethiek (DGE) geeft gemeenten daar de instrumenten voor.

Waarom een Agenda DGE?

In een democratie is het aan inwoners en volksvertegenwoordigers om te beslissen over ontwikkelingen die onze levens zo ingrijpend raken. Willen we als samenleving geen speelbal zijn, dan zullen we actief moeten sturen op dit essentiële onderwerp. Bijvoorbeeld op hoe we omgaan met de 'gratis' diensten van grote buitenlandse techbedrijven, met serverparken of online wangedrag. Of met het overheidshandelen zelf - de ontwikkeling, uitvoering en handhaving van beleid draagt steeds nadrukkelijker een digitaal stempel. Dat vraagt om nieuwe inzichten en om nieuw gereedschap.

De Agenda DGE kent 3 voornaamste doelstellingen:

1. **Het versterken van kennis en kunde in de gemeentelijke organisatie** op het gebied van ethische reflecties en afwegingen bij het gebruik van digitale technologieën;

2. Het stimuleren van en het regie geven aan de inspanningen die worden verricht om (digitale) **grondrechten en publieke waarden te borgen bij de inzet van digitale technologieën**;
3. Het ontwikkelen van **een hernieuwde, brede interpretatie van privacyvraagstukken**. Van privacy als *het* te borgen grondrecht bij het gebruik van digitale technologieën naar één van de te borgen grondrechten.

Inhoud Agenda DGE

Drie verhoudingen

De agenda richt zich op drie elementen, met binnen deze elementen verschillende ontwikkelingslijnen. De elementen betreffen drie verhoudingen binnen de democratische rechtsstaat waarin digitale technologieën hebben bijgedragen aan een disbalans tussen verschillende actoren. Binnen de drie verhoudingen staat steeds een oplossingsrichting centraal die verder wordt uitgewerkt in ontwikkelingslijnen.

Verhouding Inwoner-Overheid: Werken naar een meervoudige democratie;

Ontwikkelingslijn 1: Doorpakken met inwonerp participatie

Ontwikkelingslijn 2: Iedereen ervaart de voordelen van digitalisering

Ontwikkelingslijn 3: De gemeenten als hoeder van hun gedataficeerde inwoner

Verhouding Overheid-Overheid: Versterking van de checks & balances;

Ontwikkelingslijn 4: één transparante overheid

Verhouding Overheid-Markt: Grip op digitale soevereiniteit.

Ontwikkelingslijn 5: Versterk de publieke regie op de digitale ruimte

Ontwikkelingslijn 6: Voorwaarden stellen als opdrachtgever

De Agenda DGE kiest geen politieke kleur ten aanzien van de inzet van digitale technologieën. De agenda benadrukt wel dat de inzet van digitale technologieën juist politiek geladen is en niet waarde vrij of "objectief" is. Daarom is het noodzakelijk dat we stil staan bij deze inzet en reflecteren over de publieke waarden waar de technologie impact op heeft. Zodat we hierin bewuste, wel overwogen keuzes maken.

Wat betekent dit voor de ambtelijke organisatie

Om te weten hoe nieuwe technologieën het werk van gemeenten raakt is het verstandig om kennis te nemen van de diverse thematieken en de belangrijkste rapporten van gezaghebbende instituten die daarover verschijnen. De VNG publiceert regelmatig [trendupdates en trendanalyses](#) en houdt een 'bibliotheek' voor u bij. Ook zijn er verschillende instrumenten en methodieken beschikbaar om de ambtelijke organisatie te ondersteunen op het gebied van digitale ethiek¹.

Veel van de thema's vragen een maatschappelijke en/of bestuurlijke dialoog waarin een weging van waarden kan plaatsvinden. De uitdaging voor de ambtelijke organisatie zit hem in de duurzame inbedding van bestaande instrumenten of methodieken voor de ethische dialoog in de werkprocessen van de organisatie. Om hierbij te helpen is er gelijktijdig met de Agenda een [Handreiking Digitale Ethiek](#) ontwikkeld. Deze handreiking helpt gemeentelijke organisaties om digitale ethiek in te bedden. Dit vraagt wel dat digitalisering, alsmede digitale ethiek *Chefsache* wordt.

¹ Bijvoorbeeld de Aanpak Begeleidingsethiek, De Ethische Data Assistent, De DataWijzer, IAMA en vele anderen. Zie de [Handreiking Digitale Ethiek](#) voor een overzicht.

Vragen

De doelstellingen van de Agenda DGE vragen veel van gemeenten, maar het begint bij prioritering en bewustwording. Dit kan al door digitalisering en digitale ethiek ook politiek een uitgesproken plek te geven. Door bijvoorbeeld het benoemen in coalitieakkoorden, de belegging van een portefeuille digitale zaken en/of een raadscommissie. Voor ondersteuning en toelichting kunt u ook contact opnemen met de beleidsadviseurs Tim Kies (Tim.Kies@vng.nl) of David van den Berg (David.vandenberg@vng.nl).

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

L.K. Geluk
Algemeen directeur